Abrevieri

CEAS	– Sistemul Comun European de Azil
CAN	– Centrul Național Anticorupție
CE	– Comunitatea Europeană
CEDO	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CESCR	– Comitetul pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale
CJUE	– Curtea de Justiție a Uniunii Europene
COM	– Comisia Europeană
CSDP	– Politica de Securitate și Apărare Comună
DUDO	– Declarația Universală a Drepturilor Omului
EUAA	– Agenția Uniunii Europene pentru Azil
EUPM Moldova	– European Union Partnership Mission in Moldova
EURODAC	– Sistemul european de comparare a amprentelor digitale
FMI	– Fondul Monetar Internațional
FSE+	– Fondul social european Plus
ICCV	– Institutului de Cercetare a Calității Vieții
IPA	– Instrumentul de Asistență pentru Preaderare
ISD	– Investiții străine directe
JOUE	– Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
NATO	– Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
OECD	– Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OIM	– Organizația Internațională pentru Migrație
ONU	– Organizația Națiunilor Unite
PIB	– Produsul intern brut
PIDCP	– Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice
PIDESC	– Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale
SEE	– Spațiul Economic European
SIS	– Sistemul de Informații Schengen
TFUE	– Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene
UE	– Uniunea Europeană
UNESCO	– Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

UNHCR – Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
UNODC – Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate
VIS – Sistemul de Informații privind Vizele

Capitolul I

INTRODUCERE ÎN REGLEMENTĂRILE INTERNAȚIONALE ALE MIGRAȚIEI

1.1. Convențiile internaționale privind drepturile migranților și obligațiile statelor

Migrația reprezintă unul dintre cele mai complexe fenomene sociale, economice și juridice ale epocii contemporane, influențând dezvoltarea statelor, relațiile internaționale și protecția drepturilor omului. Intensificarea mobilității populației la nivel global, determinată de factori economici, politici, sociali, demografici și climatici, a impus necesitatea elaborării unor reglementări internaționale menite să protejeze persoanele aflate în mișcare și să stabilească obligațiile statelor în raport cu acestea. În acest context, convențiile internaționale privind drepturile migranților constituie fundamentul juridic al protecției acestora, oferind standarde minime pe care statele trebuie să le respecte indiferent de statutul juridic al migrantului.

Protecția internațională a migranților își are originea în principiile generale ale drepturilor omului, consacrate după cel de-al Doilea Război Mondial. Un document fundamental în acest sens este Declarația Universală a Drepturilor Omului, care consacră dreptul oricărei persoane la libertatea de circulație și la alegerea reședinței în interiorul unui stat, precum și dreptul de a părăsi orice țară și de a reveni în propria țară. Deși declarația nu se referă în mod explicit la migranți, principiile sale constituie baza tuturor instrumentelor internaționale ulterioare privind protecția acestora.

Un rol esențial în dezvoltarea cadrului juridic internațional îl ocupă Organizația Națiunilor Unite, care a elaborat numeroase convenții și tratate destinate protejării drepturilor persoanelor aflate în afara statului de origine. Printre cele mai importante instrumente juridice se numără Convenția Internațională privind Protecția Drepturilor Tuturor Lucrătorilor Migranți și ale Membrilor Familiilor Acestora. Această convenție reprezintă principalul document internațional dedicat exclusiv migranților și urmărește garantarea respectării drepturilor fundamentale ale lucrătorilor migranți, indiferent dacă aceștia se află într-o situație legală sau ilegală pe teritoriul statului gazdă.

Convenția din 1990 stabilește că lucrătorii migranți beneficiază de drepturi fundamentale precum dreptul la viață, libertatea de exprimare, libertatea religioasă,

accesul la justiție, protecția împotriva muncii forțate și a tratamentelor inumane sau degradante. De asemenea, documentul interzice discriminarea bazată pe naționalitate, origine etnică, sex, religie sau statut migrator și obligă statele să asigure accesul migranților la servicii de bază, inclusiv asistență medicală de urgență și educație pentru copiii acestora.

În domeniul protecției refugiaților, un rol fundamental îl are Convenția privind Statutul Refugiaților, completată de Protocolul privind Statutul Refugiaților. Aceste instrumente juridice definesc noțiunea de refugiat și consacră principiul nereturnării (*non-refoulement*), conform căruia nicio persoană nu poate fi trimisă într-un stat unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor politice. Acest principiu este considerat una dintre normele fundamentale ale dreptului internațional al refugiaților și este obligatoriu pentru statele semnatare.

Protecția migranților este consolidată și prin alte tratate internaționale privind drepturile omului. Printre acestea se numără Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice și Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale. Aceste documente garantează drepturi precum egalitatea în fața legii, dreptul la muncă, dreptul la educație, accesul la sănătate și protecția împotriva discriminării. Drepturile prevăzute de aceste pacte se aplică tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția unui stat, inclusiv migranților.

În ceea ce privește obligațiile statelor, acestea au responsabilitatea de a respecta, proteja și garanta drepturile migranților. Obligația de respectare presupune ca autoritățile statului să nu încalce drepturile acestora prin măsuri arbitrare, expulzări colective sau tratamente discriminatorii. Obligația de protecție impune adoptarea unor măsuri eficiente pentru prevenirea abuzurilor comise de persoane fizice, angajatori sau organizații împotriva migranților. În același timp, obligația de garantare presupune crearea unui cadru legislativ și instituțional care să permită exercitarea efectivă a drepturilor recunoscute la nivel internațional.

Statele au, de asemenea, obligația de a combate traficul de persoane și exploatarea migranților. În acest sens, un instrument juridic de referință este Protocolul de la Palermo privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, care obligă statele să adopte măsuri legislative și administrative pentru combaterea rețelelor de trafic și pentru protejarea victimelor. Acest protocol recunoaște vulnerabilitatea migranților și necesitatea cooperării internaționale pentru prevenirea exploatării acestora.

La nivel regional, protecția migranților este consolidată prin instrumente juridice specifice. În Europa, Convenția Europeană a Drepturilor Omului garantează drepturi fundamentale aplicabile tuturor persoanelor aflate sub

jurisdicția statelor membre, inclusiv migranților. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului a contribuit semnificativ la dezvoltarea standardelor privind detenția migranților, expulzarea acestora și dreptul la reunificare familială.

În cadrul Uniunii Europene, politicile privind migrația și azilul sunt reglementate printr-un ansamblu de directive și regulamente care urmăresc armonizarea standardelor de protecție. Sistemul european comun de azil stabilește reguli privind procedurile de acordare a protecției internaționale, condițiile de primire a solicitanților de azil și repartizarea responsabilităților între statele membre.

În ultimii ani, comunitatea internațională a acordat o atenție sporită fenomenului migrației globale prin adoptarea Pactului Global pentru o Migrație Sigură, Ordonată și Reglementată. Deși acest document nu are caracter obligatoriu din punct de vedere juridic, el oferă un cadru de cooperare internațională și stabilește principii comune pentru gestionarea migrației, protejarea drepturilor migranților și promovarea dezvoltării durabile.

1.1.1. Convenția Internațională privind Protecția Drepturilor tuturor Lucrătorilor Migranți și Membrilor Familiilor acestora (1990)

❖ **Contextul adoptării convenției**

Convenția Internațională privind Protecția Drepturilor Tuturor Lucrătorilor Migranți și Membrilor Familiilor acestora a fost adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 18 decembrie 1990 prin Rezoluția 45/158.[1] Aceasta a fost elaborată ca răspuns la creșterea globală a migrației forței de muncă și la necesitatea unei protecții juridice uniforme pentru lucrătorii migranți, adesea expuși exploatării, discriminării și încălcării drepturilor fundamentale.

Convenția a intrat în vigoare la 1 iulie 2003, după îndeplinirea condițiilor de ratificare prevăzute de dreptul tratatelor internaționale.

❖ **Scopul și principiile generale ale Convenției**

Convenția consacră principiul fundamental al protecției nediscriminatorii a tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora.

Articolul 7 prevede în mod expres: „Statele părți se angajează, în conformitate cu instrumentele internaționale privind drepturile omului, să respecte și să asigure tuturor lucrătorilor migranți și membrilor familiilor acestora, aflați pe teritoriul lor sau supuși jurisdicției lor, drepturile prevăzute în prezenta Convenție,

[1] Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și membrilor familiilor acestora (1990), Adunarea Generală ONU, Rezoluția 45/158 (1990), https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-rights-all-migrant-workers

fără nicio deosebire de niciun fel." Acest articol confirmă caracterul universal și nediscriminatoriu al protecției oferite de Convenție.

❖ **Protecția dreptului la viață și securitate personală**

Convenția consacră protecția drepturilor fundamentale ale migranților, indiferent de statutul lor juridic.

Articolul 9 prevede: „Dreptul la viață al lucrătorilor migranți și al membrilor familiilor acestora este protejat prin lege."

De asemenea, art. 16 alin. (1) stabilește: „Lucrătorii migranți și membrii familiilor acestora au dreptul la libertate și securitate personală."

Aceste dispoziții reflectă aplicarea directă a standardelor universale ale drepturilor omului în materia migrației.

❖ **Egalitatea în fața legii și protecția împotriva discriminării**

Convenția consolidează principiul egalității în fața legii pentru toți lucrătorii migranți.

Articolul 25 alin. (1) prevede: „Lucrătorii migranți se bucură de un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat resortisanților statului de angajare în ceea ce privește remunerarea și alte condiții de muncă." Această dispoziție este esențială pentru prevenirea exploatării economice.

❖ **Drepturile lucrătorilor migranți aflați în situație nereglementată**

Convenția extinde protecția și asupra migranților fără statut legal. Articolul 25 alin. (3) prevede: „Lucrătorii migranți nu vor fi privați de drepturile lor în materie de remunerare pentru munca prestată, din cauza situației lor nereglementate."

❖ **Importanța Convenției în sistemul internațional**

Deși ratificată de un număr relativ limitat de state, Convenția este considerată un instrument central în dezvoltarea dreptului internațional al migrației, deoarece:

- consacră protecția universală a migranților;
- extinde garanțiile drepturilor omului indiferent de statutul juridic;
- interzice discriminarea în domeniul muncii și al drepturilor sociale.

❖ **Obiectivele convenției**

Convenția Internațională privind Protecția Drepturilor Tuturor Lucrătorilor Migranți și Membrilor Familiilor acestora are ca scop principal garantarea unei protecții juridice efective pentru lucrătorii migranți, indiferent de statutul lor juridic. În preambul, statele părți afirmă necesitatea respectării demnității umane a migranților și a consolidării protecției acestora în cadrul sistemului internațional al drepturilor omului.

În acest sens, Convenția se întemeiază pe principiul nediscriminării și pe universalitatea drepturilor fundamentale, consacrând în mod expres obligația

statelor de a asigura respectarea drepturilor migranților „*fără nicio deosebire de niciun fel*”.

Pe baza acestor principii, Convenția urmărește mai multe obiective fundamentale:

- protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale lucrătorilor migranți, în sensul garantării tuturor drepturilor prevăzute în tratatele internaționale de drepturile omului;
- prevenirea exploatării economice și sociale a migranților, prin interzicerea oricărei forme de tratament inuman sau degradant în raporturile de muncă;
- combaterea discriminării și a tratamentului inegal, prin aplicarea principiului egalității în fața legii;
- promovarea condițiilor de muncă echitabile și sigure, inclusiv prin garantarea unor standarde minime de protecție la locul de muncă;
- facilitarea integrării sociale și economice a migranților, prin recunoașterea drepturilor lor economice și sociale;
- protejarea unității familiei și a interesului superior al copiilor migranților, principiu derivat din obligația statelor de a proteja familia ca „unitate naturală și fundamentală a societății”;
- încurajarea cooperării dintre state în gestionarea fenomenului migrației internaționale, în spiritul cooperării internaționale consacrate de Carta ONU.

Convenția nu urmărește să promoveze migrația în sine, ci să asigure că persoanele care migrează pentru muncă beneficiază de protecție juridică efectivă și de respectarea drepturilor fundamentale, indiferent de statutul lor administrativ.

❖ **Domeniul de aplicare**

Convenția se aplică tuturor lucrătorilor migranți și membrilor familiilor acestora. Potrivit art. 2 alin. (1): „Lucrător migrant este o persoană care urmează să fie angajată, este angajată sau a fost angajată într-o activitate remunerată într-un stat al cărui cetățean nu este.” Această definiție include toate formele de migrație pentru muncă, indiferent de durata sau natura activității.

Documentul acoperă diferite categorii de migranți, precum:

- lucrători sezonieri;
- lucrători frontalieri;
- lucrători itineranți;
- lucrători independenți;
- lucrători maritimi;
- muncitori angajați pe proiecte specifice;
- persoane angajate temporar în străinătate.